

Vänersborgs kommun

Inventering av groddjur

För detaljplan Grunnebo södra

Vänersborgs kommun

Uppdragsnr: 108 60 51 Version: 1 Datum: 2023-05-25

Uppdragsgivare: Vänersborgs kommun
Uppdragsgivarens kontaktperson: Freddie Carlson
Konsult: Norconsult AB, Theres Svenssons gata 11, 417 55 Göteborg
Uppdragsledare: Lisa Werthén
Handläggare: Lisa Werthén och Ola Sjöstedt

Omslagsbild: Den gamla stensatta brunnen vid fältbesök 2023-04-18

Version	Datum	Beskrivning	Upprättat	Granskat	Godkänt
1	2023-05-25	Färdig handling	Lisa Werthén	Ola Sjöstedt	Lisa Werthén

Detta dokument är framtaget av Norconsult AB som del av det uppdrag dokumentet gäller. Upphovsrätten tillhör Norconsult. Beställaren har, om inte annat avtalats, endast rätt att använda och kopiera redovisat uppdragsresultat för uppdragets avsedda ändamål.

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Norconsult AB (Norconsult) har på uppdrag av Vänersborgs kommun utfört en groddjursinventering i planområdet Grunnebo södra i den sydvästra delen av Vänersborgs kommun, söder om riksväg 44 och väg 697 i höjd med Grunnebo, Figur 1. Kommunen planerar en ny detaljplan för området vilken innebär att området omvandlas till ett nytt industri- och verksamhetsområde.

Figur 1 Översiktsskarta med läget för inventeringsområdet markerat med röd ring.
Källa: Informationskartan Länsstyrelsen Västra Götaland.

1.2 Bakgrund

Inom ramen för en tidigare utförd naturvärdesinventering i området identifierades två naturvärdesobjekt med lämpliga livsmiljöer för groddjur (Rådhuset Arkitekter AB, 2022). Norconsult ha fått i uppdrag av Vänersborg kommun att utföra en riktad groddjursinventering i dessa lokaler. Inventeringen har för avsikt att undersöka förekomst av groddjur samt även förutsättningar för reproduktion, vandring och övervintring. Vidare ges förslag på skydds- och kompensationsåtgärder.

1.3 Upplägg och metod

Inventeringsmetoden har i huvudsak följt Naturvårdsverkets "Manual för uppföljning i skyddade områden - Skyddsvärda däggdjur, samt grod- och kräldjur" (Naturvårdsverket, 2010).

Fältinventering utfördes vid tre tillfällen för att täcka in när olika arter av groddjur leker samt med hänsyn till rådande väderförhållanden.

Tillfällen för besöken anpassades efter lekperioden för arterna vanlig groda (*Rana temporaria*), åkergroda (*Rana arvalis*) samt mindre vattensalamander (*Lissotriton vulgaris*). Denna anpassning bedöms även täcka in lekperioden för eventuella andra groddjursarter.

Fältinventering utfördes av biologerna Ola Sjöstedt och Lisa Werthén, båda på Norconsult. Av kvalitets- och säkerhetsskäl har fältbesöken utförts av två personer.

Förutom inventering i fält har en genomgång gjorts av eventuella tidigare dokumenterade naturvärden i området inklusive uppgifter från Artportalen.

2 Tidigare dokumenterade förekomster

På uppdrag av Vänersborgs kommun utfördes en naturvärdesinventering i området av Rådhuset Arkitekter under våren och hösten 2022. Syftet var att identifiera och dokumentera naturvärden inom detaljplaneområdet. I inventeringen ingick även tillägget fördjupad artinventering av arter skyddade enligt artskyddsförordningen samt en analys av hur KEF (Kontinuerlig Ekologisk Funktion) kan upprätthållas för de eventuella arter som finns i området. Bland de naturvärdesobjekt som identifierades finns en gammal brunn (objekt 17) där man i samband med inventeringen observerade minst två individer av mindre vattensalamander simmandes i brunnen samt en damm (objekt 6) som bedömdes som potentiell livsmiljö för groddjur. Utöver det noterades en individ av vanlig groda i ett ungskogsparti. Rådhuset Arkitekter rekommenderar i sin rapport att det genomförs en riktad groddjursinventering i de två objekten.

I Artportalen finns inga registrerade fynd av groddjur mellan åren 1990 - 2023 utöver de observationer som troligen registrerades i samband med naturvärdesinventeringen 2022 (Artportalen, 2023). Den ena av dessa observationer är mindre vattensalamander som sågs i brunnen den 3 juni 2022 och med beskrivningen *oklart om samma individ sågs flera gånger eller om det var fler än en*. Den andra observationen är vanlig groda den 5 juni 2022.

I övrigt finns ett flertal fynduppgifter från år 2020 av åkergroda, vanlig groda, vanlig padda (*Bufo bufo*), mindre vattensalamander samt större vattensalamander (*Triturus cristatus*) från flera dammar inom ett område i Heljestorp cirka 1 km österut. Majoriteten av fynden är rapporterade mellan åren 2020-2023. Senaste registrerade fynd är från 18 april 2023 då bland annat cirka 10 individer av åkergroda noterades med spel/sång.

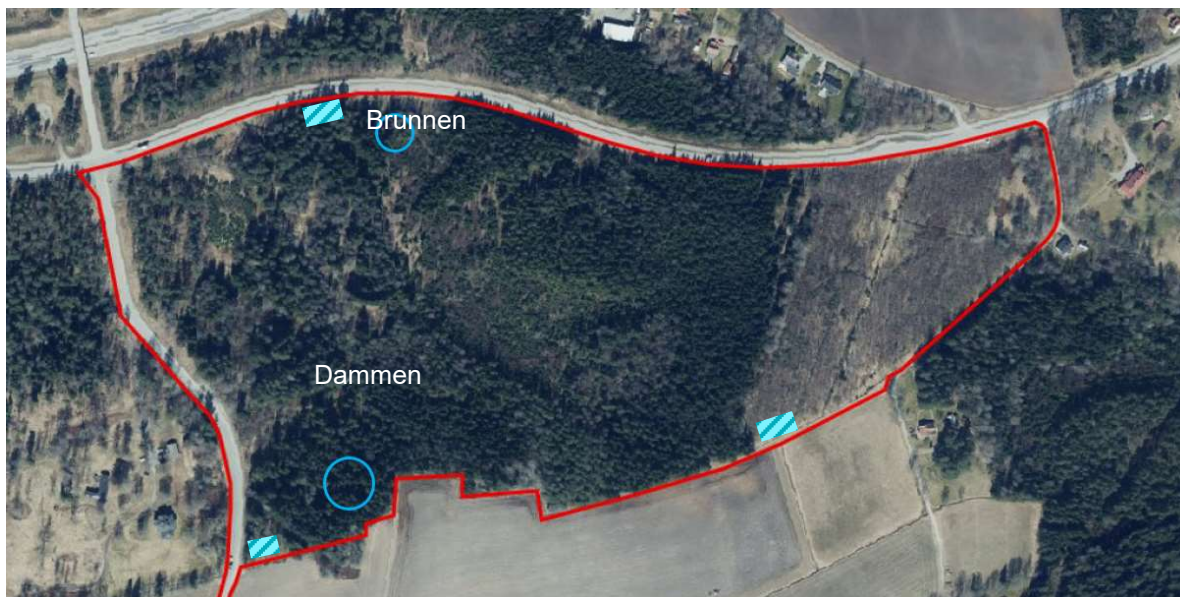
3 Naturförhållanden

Planområdet avgränsas norr- och västerut av vägar samt i söder av ett öppet jordbrukslandskap. I öster finns några gårdar och bostadsfastigheter och i sydost angränsar området till ett lite större skogsområde med mestadels barrskog.

Den östra delen av planområdet består av ett öppet tidigare avverkat område med igenväxande gräsmark och ung lövskog på frisk till fuktig mark. De centrala delarna av planområdet utgörs av skogsmark bestående av produktionsskog av gran med små partier av igenväxande gräsmark samt mindre fukt- och våtmarksmiljöer. I den västra delen finns blandskog med en del grövre träd. Inga vattensamlingar noterades inom området, utöver de två inventerade objekten.

I barrskogen är andelen död ved generellt liten med övervägande klens stammar och grenverk samt en del vindfällen. I den norra delen av området och i anslutning till platsen där brunnen är belägen finns ett större inslag av lite grövre liggande och stående död ved. Denna del av skogen är även något mer kuperad och partivis relativt snårig. Genom området leder några vandringsstigar som nyttjas av hundägare, joggare m. fl. Inom området finns även ett flertal grävda diken. De två undersökta lokalerna är markerade i Figur 2 samt beskrivs i text nedan.

Inom ramen för detaljplanen finns förslag på dagvattenhantering i form av två dagvattendammar i områdets norra respektive sydöstra del samt en våtmark i den sydvästra delen. Föreslagen placering för dessa anläggningar visas i Figur 2.

Figur 2 Planområdet markerat i rött, de två undersökta lokalerna markerade med blå cirkel samt ungefärlig placering av föreslagna anläggningar för omhändertagande av dagvatten markerade med streckade rektanglar.

3.1 Dammen

Dammen ligger omgiven av granskog i den sydvästra delen av planområdet. Skogen utgörs av gallrad men partvis tät produktionsskog av gran. Närmast vattenkanten dominerar vegetation av vitmossor. Det finns ett måttligt inslag av död ved, främst på den östra sidan av dammen där döda grenar ligger ut i vattnet. En stor del av vattenytan skuggas av omgivande träd. Dammen mäter cirka 10*20 meter och bedömdes vara < 0,5 meter djup. Vattnet var klart och brunfärgat och på botten observerades ett stort antal nattsländelarver vid alla fältbesöken. En bit in på våren börjar andmaten växa till och kan då täcka en stor del av vattenytan. Vid aktuella fältbesök var dock sikten mestadels god. Med tanke främst på dammens skuggiga läge är platsen inte optimal som lekplats för groddjur.

Figur 3 Dammen vid fältbesöket 2023-04-18

3.2 Brunnen

Brunnen är en äldre stensatt brunn med en diameter på cirka 2 meter. Närmast vattnet växer mossor, gräs samt ung gran och björk. Vattnet var vid alla fältbesöken väldigt grönt och grumligt. Det förefaller som att vattnet tillförs mycket näringsämnen som främjar tillväxten av alger. Bedömningen är dock att eventuella romsamlingar trots detta skulle ha observerats eftersom dessa, åtminstone till en början, flyter vid ytan. Vid fältbesöken noterades vattenlevande skalbaggar men i övrigt inga andra insekter eller någon växtlighet.

Figur 4 Brunnen vid fältbesöket 2023-04-18

Figur 5 Brunnen med delvis raserat stängsel

Omgivande skog domineras av gran men är i jämförelse med det södra området mer flerskiktad samt med träd i olika åldrar. Det finns rikligt med sten i terrängen samt en del vindfällen och stubbar vilket erbjuder många håligheter och skrymslen som är lämpliga för groddjurens övervintring.

Figur 6 Omgivande marker i anslutningen till brunnen

Figur 7 Vindfälle i närheten av brunnen

4 Resultat

De bägge lokalerna besöktes vid tre tillfällen under perioden april – maj. De två första fältbesöken utfördes 5 april respektive 18 april och skedde dagtid. Vid dessa besök låg fokus på att observera vanlig groda samt åkergroda. Det tredje besöket utfördes efter skymning den 10 maj. Groddjur, främst salamandrar, eftersöktes genom att lysa med en stark ficklampa i vattnet. Om någon av brunrodorna (åkergroda eller vanlig groda) skulle ha lagt sin rom i vattnet hade dessa syntts som yngel vid detta besök.

Bedömningen är att utförda fältbesök har täckt in de olika arternas lekperiod.

Inga individer, läten eller romklumpar noterades vid något av besöken.

Tabell 1 Tabellen redovisar datum för respektive fältbesök, väderförhållanden samt eventuella observationer av groddjur vid lokalerna dammen och brunnen

Datum	Väderförhållanden	Skogsdammen	Brunnen
2023-04-05	Sol och vindstilla, ca +7°C. Kallt i mark och vatten	Inga observationer	Inga observationer
2023-04-18	Sol och vindstilla, ca +13°C	Inga observationer	Inga observationer
2023-05-10	Klart och vindstilla, ca +17°C på kvällen ned till ca +10° C på natten. Vattentemperatur ca 11 °C	Inga observationer	Inga observationer

5 Samlad bedömning

Dammens betydelse som reproduktionslokal för groddjur bedöms som liten. Detta baseras dels på att man inte vid något tillfälle observerat groddjur, romklumpar etc på platsen, och dels baserat på att dammen ligger helt i skugga i skogsmiljö, vilket innebär att vattnet inte nås av solens strålar och därmed värms upp sent. Groddjuren väljer då hellre lokaler som åtminstone delvis ligger öppna för solljus.

Omgivningarna kring brunnen erbjuder mer variation och kan mycket väl fungera som övervintringsmiljö för groddjur. Mindre vattensalamander har tidigare observerats i brunnen men förekomsten kunde inte verifieras vid denna inventering. Arten är relativt vanlig i landskapet och det är inte ovanligt att arten observeras i mer eller mindre permanenta vattensamlingar med varierande djup. Som lekvatten väljer arten dock företrädesvis större vattensamlingar med en bredd av minst 10 meter (SLU, 2023). Bägge arterna av vattensalamander trivs i miljöer med vissa bottenstrukturer såsom vegetation, sten, dött växtmaterial etc och äggen läggs invirade i vattenvegetation, vilket är förutsättningar som brunnen saknar. Det starkt grumliga och gröna vattnet tyder på någon form av näringspåverkan, vilket sannolikt bidragit till att några groddjur inte observerats här.

Det finns inte några uppenbara vandringsvägar till något intilliggande vatten. Närmaste dokumenterade förekomst av groddjur är dammarna österut men dessa ligger för långt bort för att någon av arterna kan tros förflytta sig dit. Groddjuren vandrar vanligtvis inte längre än 500 meter. Dessa lokaler är även avskurna från området genom vägar och bebyggelse. Även Palmsjön västerut ligger för långt bort.

5.1 Konsekvenser av detaljplanen samt förslag till skydds- och kompensationsåtgärder

En exploatering av området i form av att all skogsmark tas i anspråk innebär en lokal påverkan då ett naturområde, vilket skulle kunna utgöra levnadsmiljö för groddjur, tas bort. Dock har ingen reproduktion i området konstaterats och den samlade bedömningen är att området i dagsläget inte hyser några större värden för groddjur. Detaljplanen bedöms inte missgynna bevarandestatusen för groddjur på en regional eller nationell nivå. Den går inte heller emot bestämmelserna om fridlysning av groddjur enligt 6§ i artskyddsförordningen.

Förslag på åtgärder som kompenserar för planerad exploatering av naturmark är att anpassa utformningen av dagvattenhanteringen i området. Anläggning av nya dagvattendammar kan bidra till att öka naturvärden om dessa utformas på ett sätt som gynnar biologisk mångfald. Likaså kan anläggningarna anpassas till att främja goda livsmiljöer för groddjur. Det är då viktigt att säkerställa tillgång till lämpliga födosöks- och övervintringslokaler samt möjlig vandringsväg till dessa i anslutning till vattnet. Biologisk expertis bör medverka vid planering och detaljprojektering av nya dammar.

Ytterligare ett förslag till compensation är att minimera ingrepp i de naturmiljöer som ligger i väst och sydväst, inklusive de naturvärdesobjekt som utpekats på den västra sida av vägen (naturvärdesobjekt 1,2,3 och 16; Rådhusets Arkitekter, 2022). Om dessa miljöer lämnas orörda främjas den biologiska mångfalden i ett vidare område. Fördelaktigt är att flytta död ved från området som ska exploateras till närliggande naturmiljöer, företrädesvis i fuktigare delar, och gärna i närheten av planerade dagvattendammar.

6 Referenser

Naturvårdsverket. 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda däggdjur, samt grod- och kräldjur.

Rådhuset Arkitekter. 2022. Naturvärdesinventering samt utlåtande angående påträffade arter, Rådhuset Arkitekter AB, rev. 2022-08-17

Vänersborgs kommun. 2023. Detaljplan för Grunnebo Södra, Vänersborgs kommun. Samrådshandling. Planbeskrivning. Påbörjad: 18 maj 2021, BN § 49. Upprättad mars 2023

Digitala källor

Artportalen. 2023. Rapportsystem för växter, djur och svampar. <http://artportalen.se/>. Uttag 2023-05-12

SLU Artdatabanken. 2023. <https://artfakta.se/>. Uttag 2023-05-12